

V L A A M S P A R L E M E N T

stuk **273** (2009-2010) – Nr. 1
ingediend op 3 december 2009 (2009-2010)

Voorstel van decreet

van de heer Filip Dewinter

houdende wijziging van de Vlaamse Codex Ruimtelijke
Ordering van 15 mei 2009,
wat de inplanting van religieuze bouwwerken betreft

TOELICHTING

De bouw van religieuze gebouwen (bedoeld zijn christelijke, joodse en islamitische gebedsruimtes) is in Vlaanderen niet specifiek geregeld in de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening die sinds 1 september 2009 het kader van de ruimtelijke ordening in Vlaanderen vormt en aldus onder meer de gecoördineerde versie omvat van het decreet houdende de organisatie van de ruimtelijke ordening.

Die religieuze gebouwen, zijnde vergunningsplichtige constructies, bevinden zich in Vlaanderen nagenoeg allemaal in woongebied of in specifieke bestemmingszones voor gemeenschapsvoorzieningen en openbare nutsvoorzieningen (blauwe kleur op de gewestplannen) die in woongebied liggen.

De omzendbrief van 8 juli 1997 betreffende de inrichting en de toepassing van de ontwerp-gewestplannen en gewestplannen, gewijzigd door de omzendbrief van 25 januari 2002 en door de omzendbrief van 25 oktober 2002, vermeldt trouwens dat de meeste gemeenschapsvoorzieningen en openbare nutsvoorzieningen in het woongebied thuishoren wegens de grote relatiefrequentie tot het publiek. De redenering is dat die inrichtingen hun specifieke taak daardoor naar behoren kunnen vervullen.

De ministeriële omzendbrief en de wetgever hebben de religieuze gebouwen overigens niet opgenomen in een lijst met inrichtingen die als gemeenschapsvoorziening kunnen worden beschouwd, maar waarvan de lokalisatie in een woongebied of een zone voor openbaar nut (gelegen in de woonzone) niet wenselijk is, zoals containerparken, waterwinningen, weerstations, begraafplaatsen of waterzuiveringsinstallaties.

Het algemene principe is wel dat indien die gemeenschapsvoorzieningen (bijvoorbeeld religieuze gebouwen) in het woongebied worden gebouwd, onder meer het karakter van het betrokken woongebied, de ruimtelijke implicaties op de directe omgeving en de gebruikelijke stedenbouwkundige criteria in overweging moeten worden genomen.

Artikel 1.1.4. (titel I – Inleidende bepalingen) van de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening van 15 mei 2009 luidt: “De ruimtelijke ordening is gericht op een duurzame ruimtelijke ontwikkeling waarbij de ruimte beheerd wordt ten behoeve van de huidige generatie, zonder dat de behoeften van de toekomstige generaties in het gedrang gebracht worden. Daarbij worden de ruimtelijke behoeften van de verschillende maatschappelijke activiteiten gelijktijdig tegen elkaar afgewogen. Er wordt rekening gehouden met de ruimtelijke draagkracht, de gevolgen voor het leefmilieu en de culturele, economische, esthetische en sociale gevolgen. Op deze manier wordt gestreefd naar ruimtelijke kwaliteit.”.

Hoewel de decreetgever het in dat bewuste artikel dus ook uitdrukkelijk over de “culturele gevolgen” van het beheer van de ruimte heeft, bestaat er voor de ruimtelijke planning nog steeds een te enge interpretatie van het begrip ‘erfgoed’. Erfgoed wordt in de (structuur-) planning onder andere te vaak verengd tot landschap. Dat zorgt er tevens voor dat het beleid ten aanzien van het cultuurhistorische patrimonium, en meer concreet de plaats van het religieus-culturele patrimonium, nauwelijks in de ruimtelijke planning wordt verankerd.

De indiener van dit voorstel van decreet vindt dat het behoud van het culturele erfgoed en het bouwkundige erfgoed in het algemeen als beeldbepalend element voor de culturele identiteit in ieder geval meer zou moeten doorwerken in het stedenbouwkundige vergunningenbeleid. Het behoud van het cultuurhistorische erfgoed gebeurt vandaag via een aantal klassieke instrumenten zoals een bescherming als monument, landschap, archeologische zone of stads- of dorpsgezicht. Die instrumenten zijn echter onvoldoende en

beogen slechts een specifieke zone of een enkel gebouw binnen een woongebied. Het aangehaalde erfgoed staat, wanneer het zich in een woonomgeving bevindt, hoe dan ook in een wederzijdse relatie met de ruimere omgeving en het is de taak van de ruimtelijke planning en het beleid om dat te proportioneren.

Vandaag wordt de beoordeling van de bouw of verbouwing van religieuze gebouwen zoals moskeeën (die trouwens multifunctionele gebouwen zijn die niet alleen een functie als gebedshuis hebben, maar ook als sociale verzamelplaats fungeren, zeg maar gemeenschapshuizen in de meest brede zin van het woord) vooral gekleurd door de aandacht voor een goede ontsluiting, parkeergelegenheid en lawaai- of milieuhinder. Dat is onvoldoende en voorkomt geenszins het niet-verstoren van het architecturale cultuurhistorische erfgoed van een wijk of woonomgeving door niet-westerse beeldbepalende elementen.

In het buitenland woedt momenteel het debat over de bouw en de stedenbouwkundige aspecten van steeds meer islamitische religieuze gebouwen in woongebieden, in casu gebedsruimtes en moskeeën in niet-westerse of islamitische bouwstijl (al dan niet van minaretten voorzien). De bouw- of verbouwaanvragen volgen elkaar ook in Vlaanderen in snel tempo op. Er dient dan ook voldoende aandacht uit te gaan naar de relatie tussen het aanwezige cultuurhistorische patrimonium en de ruimtelijke draagkracht van een bepaalde omgeving.

In Zwitserland sprak op zondag 29 november 2009 – in een voor de regering bindend referendum – 57% van de Zwitsers zich uit voor een bouwverbod voor minaretten. In Oostenrijk heeft de Landesregierung van Karinthië een wijziging doorgevoerd in de wetgeving op de ruimtelijke ordening waarbij de lokale besturen de mogelijkheid kregen in hun beleid inzake ruimtelijke ordening vergunningsaanvragen ook vanuit het oogpunt van het behoud van het culturele patrimonium te beoordelen. Meer concreet kregen lokale besturen de mogelijkheid om bijvoorbeeld de bouw van een moskee of een islamitische gebedsruimte te verbieden wanneer de vormgeving daarvan de ruimtelijke draagkracht van de directe omgeving zou aantasten. De ruimtelijke draagkracht kan dan worden begrepen of ingevuld als het bewaken van het huidige aanwezige culturele patrimonium als beeldbepalend element voor de culturele identiteit van een bepaald gebied.

De indiener van dit voorstel van decreet wil een bepaling toevoegen aan de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening waarin bepaald wordt dat zowel de Vlaamse, provinciale als gemeentelijke overheid in haar vergunningenbeleid en in haar stedenbouwkundig beleid met betrekking tot de woongebieden (die tot uiting komt in ruimtelijke uitvoeringsplannen (RUP's) en bijzondere plannen van aanleg (BPA's)) er steeds voor moet kunnen zorgen dat het culturele karakter van de gemeente, stad of streek ook op architecturaal vlak, meer bepaald op het vlak van het aanwezige bouwkundige en cultuurhistorische erfgoed, wordt bewaard.

De ruimtelijke uitvoeringsplannen en bijzondere plannen van aanleg geven invulling aan een woongebied en bevatten dus stedenbouwkundige voorschriften. De stedenbouwkundige voorschriften kunnen eigendomsbeperkingen inhouden, met inbegrip van een bouwverbod. De ruimtelijke uitvoeringsplannen en bijzondere plannen van aanleg moeten volgens de indiener van dit decreet dus bouwvoorschriften kunnen opnemen die de bouw van moskeeën in niet-westerse of islamitische bouwstijl (al dan niet met minaretten) in bepaalde woongebieden effectief kunnen verhinderen en dus voor een dergelijk verbod ook een juridische basis leveren.

De lokale overheden kunnen trouwens ook in hun ruimtelijke visie, die tot uitdrukking komt in de structuurplannen (die het kader aangeven voor de gewenste ruimtelijke structuur en de langetermijnvisie op de ruimtelijke ontwikkeling van het gebied in kwestie), reeds aangeven dat ze aandacht hebben voor het behoud van het culturele karakter van het bouwkundige erfgoed in het gebied waarop het structuurplan betrekking heeft. De omzendbrief RO 97/02 van 14 maart 1997 over het gemeentelijk ruimtelijk structuurplanningsproces wijst op de noodzaak om in de visie de uitwerking van de gewenste beeld-

bepalende elementen in de gemeente (onder andere gebouwen, constructies, natuurlijke elementen) aan bod te laten komen. Er wordt eveneens verwezen naar de mogelijkheid om de selectie van beeldbepalende elementen in de bindende bepalingen op te nemen.

De indiener van dit voorstel van decreet beoogt de mogelijkheid om via deze selectie de overheden ook de kans te geven om in hun visievorming de bouw van moskeeën in niet-westerse of islamitische bouwstijl – die als beeldbepalend element niet tot het westerse culturele bouwkundige patrimonium behoren – te voorkomen. Dat moet dan, zoals eerder geschetst, tot uiting komen in de juridische onderbouw van de ruimtelijke visie via RUP's en BPA's. De indiener van dit voorstel van decreet stelt immers vast dat moskeeën religieuze gebouwen zijn die meestal in een Moorse en/of oosterse bouwstijl worden gebouwd die haaks staat op ons cultuurhistorisch patrimonium. De architecturale vormgeving van moskeeën in de strikte zin van het woord behoort geenszins tot het cultuurhistorische erfgoed van West-Europa.

Filip DEWINTER

VOORSTEL VAN DECREET

Artikel 1. Dit decreet regelt een gewestaangelegenheid.

Art. 2. In artikel 1.1.4. van de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening van 15 mei 2009 worden tussen de woorden “sociale gevolgen” en de woorden “Op deze manier” de zinnen “In het bijzonder wordt in het stedenbouwkundig beoordelingsbeleid voor vergunningsplichtige constructies van religieuze aard rekening gehouden met de gevolgen voor het cultuurhistorische patrimonium en de culturele eigenheid van de betrokken woonomgeving. Hierbij moeten de lokale, provinciale en Vlaamse overheid de mogelijkheid hebben steeds te kunnen waken over het behoud van het cultureel en bouwkundige erfgoed in de Vlaamse steden en gemeenten. Bij het gebruik van de maatstaf van de ruimtelijke draagkracht kunnen dus ook criteria of overwegingen van cultuurbehoudende aard meespelen. De cultuurhistorische eigenheid van een bepaald gebied kan dus onderdeel zijn van de beoordeling van de ruimtelijke draagkracht van een gebied.” ingevoegd.

Art. 3. Aan artikel 2.1.2, §3, van dezelfde codex, wordt een derde lid toegevoegd, dat luidt als volgt:

“Bij de beschrijving van de gewenste ruimtelijke structuur, vermeld in het tweede lid, 2°, wordt er in het bijzonder gewaakt over de integriteit van het culturele en bouwkundige erfgoed als beeldbepalend element voor de cultuurhistorische eigenheid van het gebied waarop het ruimtelijk structuurplan betrekking heeft en waarbij die deel uitmaakt van de ruimtelijke draagkracht van het gebied.”.

Art. 4. Aan artikel 2.2.3, §1, derde lid, van dezelfde codex, wordt de volgende zin toegevoegd:

“De voorgeschreven modaliteiten kunnen geënt zijn op en gemotiveerd zijn door de bekommernis om de integriteit van het culturele en bouwkundige erfgoed als beeldbepalend element voor de cultuurhistorische eigenheid van een bepaald gebied te bewaken, waarbij die ook onderdeel van de beoordeling van de ruimtelijke draagkracht van een gebied wordt.”.

Art. 5. Aan artikel 2.3.1, eerste lid, van dezelfde codex, wordt een punt 12° toegevoegd, dat luidt als volgt:

“12° het behoud van het culturele en bouwkundig erfgoed als beeldbepalend element voor de cultuurhistorische eigenheid van een bepaald gebied en onderdeel van de beoordeling van de ruimtelijke draagkracht van een gebied.”.

Filip DEWINTER